

справедливої вартості активів підприємств «Regulatory Asset Base» – скорочено РАВ (у перекладі на українську мову «Регуляторна база активів – РАБ»). Система РАБ, на відміну від витратного механізму, передбачає встановлення норми прибутку на регуляторну базу активів та зниження ступеню залежності між встановленим тарифом та витратами підприємства, що забезпечує для суб'єктів господарської діяльності формування стимулів до скорочення витрат аналогічні тим, що діють в конкурентному середовищі. Але щоб застосувати стимулюючу систему у вітчизняних житлово-експлуатаційних підприємствах необхідно визначитися з методами розрахунку ефективності експлуатації житлових будинків, оцінки їх ринкової і справедливої вартості та зміни корисності.

1. Ачкасов А.Е. Управление объединениями совладельцев многоквартирного дома (кондоминиумами) / А.Е Ачкасов, И.Н. Васильева, А.В. Васильев. – Х.: ХНАГХ, 2009. – 220 с.

2. Гура Н.О. Финансові витрати: нова концепція визначення та порядок капіталізації / Н.О. Гура // *Фінанси України*, № 12. – 2010. – С. 89-96.

3. Качала Т. Реформирование жилищно-коммунального хозяйства в контексте регионального развития. Экономика Украины. – К.: Изд-во «Преса України». – № 10. – 2010. – С. 84-93.

4. Онищук Г.І. Соціально-економічні особливості житлово-комунальної сфери міського господарства / Г.І. Онищук // *Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб.* – Київ: Техніка, 2002. – Вип. 37. – С. 65-71.

5. Тищенко О.М. Реформування житлово-комунального господарства: теорія, практика, перспективи / О.М. Тищенко, М.О. Кизим, Т.П. Юр'єва, С.Ю. Юр'єва, І.В. Покуца. – Х.: «ІНЖЕК», 2008. – 368 с.

Отримано 23.10.2012

УДК 332.8

В.П.ПОЛУЯНОВ, д-р екон. наук, М.А.ГОЛОВЧАНСЬКА
Автомобільно-дорожній інститут ДВНЗ «ДонНТУ», м. Горлівка

ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТНИХ ШЛЯХІВ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Визначено шляхи залучення фінансових ресурсів у галузь ЖКГ України, проаналізовано можливості їх використання та визначено найперспективніші джерела фінансування діяльності житлово-комунальних підприємств.

Определены пути привлечения финансовых ресурсов в отрасль ЖКХ Украины, проанализированы возможности их использования и определены перспективные источники финансирования деятельности жилищно-коммунальных предприятий.

Ways of mobilization financial resources to the Ukrainian housing sector are determined; possibilities of their use are analyzed and promising sources of funding for housing and communal enterprises are identified.

Ключові слова: фінансові ресурси, житлово-комунальне господарство, інвестиції.

Наявність достатнього рівня фінансового забезпечення діяльності підприємств дозволяє підтримувати в належному стані ряд показників, що характеризують підприємство, а саме рівень технічного оснащення, відповідну якість товарів та послуг, належний рівень заробітної платні працівників, енергоефективність та екологічність діяльності підприємства тощо. Відповідно, за відсутності необхідного обсягу фінансових коштів, зазначені показники стають негативними. Оскільки галузь житлово-комунального господарства України сьогодні знаходиться в критичному стані, необхідним є визначення шляхів покращення її фінансового стану, що дозволить вивести її на новий рівень функціонування.

Необхідність збільшення фінансування галузі ЖКГ підкреслюється в більшості наукових праць з цієї тематики; в роботах Л.М. Бражнікової, О.В. Ореховської, В.І. Чиж [1-3] запропоновані елементи механізму фінансування галузі, однак комплексного аналізу шляхів залучення фінансових ресурсів у галузь не надано.

Основним завданням статті є аналіз можливостей залучення коштів у житлово-комунальне господарство України та визначення пріоритетних елементів цього процесу.

Фінансові ресурси – це кошти, шляхом яких відбувається виділення тієї частини сукупного суспільного продукту, яка без порушення об'єктивної пропорційності суспільного виробництва може бути спрямована на розвиток соціально-економічної системи в цілому.

Розрізняють три основних види джерел фінансування діяльності підприємств: власні, позикові та залучені, які відповідно розподіляються на декілька підвидів (рис.1) [складено на основі 4, с. 317].

Можливості використання власних фінансових ресурсів в галузі ЖКГ України наступні:

1. Нерозподілений прибуток.

Згідно даних таблиці 1, не дивлячись на позитивну тенденцію щодо збільшення числа прибуткових підприємств, значна частина з них є збитковими, особливо підгалузі міський електричний транспорт та водопровідно-каналізаційне господарство, найбільш перспективними щодо отримання прибутків є підприємства теплозабезпечення. Тобто нерозподілений прибуток як джерело забезпечення фінансовими ресурсами є доступним лише в незначній частині підприємств ЖКГ.

2. Амортизація. Для галузі ЖКГ характерним є високий відсоток зносу основних засобів. У 2010 році ступінь зносу для підприємств за видом діяльності «Виробництво та розподіл електроенергії, газу та води» складав 62,3% [6, с. 75], тобто амортизаційні нарахування також не можуть бути ефективним джерелом залучення фінансових коштів.

Рис. 1 – Класифікація джерел фінансування діяльності підприємств

Таблиця 1 – Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування підприємств ЖКГ за 2010-2011 рр., млн. грн. [5]

		2011 р.	2010 р.	Приріст/зниження	
				млн. грн.	%
Всього	прибуток	703,3	175,5	527,8	300,8
	збиток	2559,1	3146,0	-586,9	-18,7
у т.ч. по підгалузях					
ВКГ	прибуток	17,1	55,2	-38,1	-69,1
	збиток	991,3	520,4	470,9	90,5
КТЕ	прибуток	583,1	41,9	541,2	1292,8
	збиток	1028,3	2136,0	-1107,7	-51,9
ЖГ	прибуток	64,5	61,3	3,1	5,1
	збиток	231,8	278,7	-46,9	-16,8
МЕТ	прибуток	7,0	0,7	6,3	962,5
	збиток	205,1	121,3	83,9	69,2
ІНШІ	прибуток	31,6	16,5	15,2	92,0
	збиток	102,5	89,6	12,9	14,4

3. *Статутний фонд.* Розмір статутного фонду підприємств є доволі статичною величиною, тому можливості його використання в поточній фінансовій діяльності доволі обмежені і він не може виступати в якості

ефективного джерела залучення коштів. Також впливовим фактором при розгляді статутного фонду є форма власності підприємства, оскільки, наприклад, для акціонерних товариств процедура збільшення чи зменшення статутного фонду є простішою, аніж для підприємств комунальної форми власності, яка є найбільш поширеною для галузі ЖКГ України. Наприклад, у Донецькій області у комунальній власності знаходяться 75% підприємств, 17% – у приватній, незначний відсоток підприємств мають відомчу, державну, акціонерну форму власності [7].

На теперішній час для економіки України в цілому саме власні кошти підприємств та організацій є основним джерелом фінансування капітальних інвестицій (рис. 2) [складено на основі 8, с. 9].

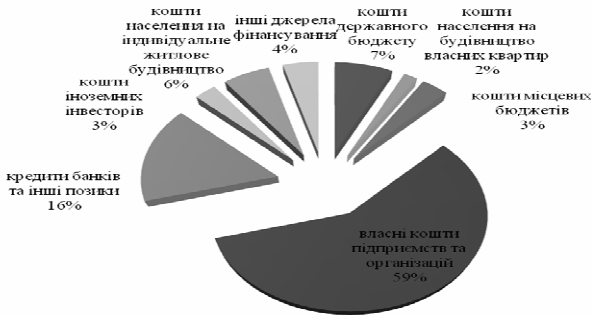

Рис. 2 – Структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування за 2011 р.

Оскільки використання власних фінансових ресурсів для галузі ЖКГ є обмеженим, це суттєво ускладнює інвестиційні можливості галузі.

Можливості використання залучених фінансових ресурсів:

1. *Прямі інвестиції*. Залучення інвестицій, на нашу думку, є найбільш перспективним напрямком залучення коштів. Насамперед, це зумовлено можливістю впровадження високоокупних проектів за рахунок ресурсо- та енергозбереження. Наприклад, у галузі теплозабезпечення втрати теплової енергії на етапі виробництва складають 1/3, перевищують середньоєвропейські у 7-8 разів на етапі транспортування та у 3-5 разів на етапі опалення будівель [9]. Тобто за умови впровадження проекту з енергозбереження, за рахунок економії енергії збільшаться фінансові результати підприємства, а відповідно вигідними для інвесторів будуть і строк окупності, і рівень рентабельності. Недоліком такої системи є те, що обсяг інвестованих коштів має бути дуже великим на початковому етапі.

Інвестиційний клімат в Україні, за характеристикою Міністерства економічного розвитку і торгівлі, є сприятливим, тобто країна є достат-

ньо привабливою для інвестицій, хоча порушення макростабільності на зовнішніх ринках і має свій відголос. Для покращення ситуації актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки [10]. Також значний вплив на інвесторів має нестабільна політична ситуація в країні, що не дає гарантій сталого розвитку економіки.

З боку держави, одним із механізмів активізації інвестиційної діяльності в галузі ЖКГ є розвиток державно-приватного партнерства (ДПП), основними формами застосування якого є: контракт на виконання робіт; контракт на управління цілісним майном підприємства та (або) його частками (акціями); лізинг; концесія; корпоратизація; приватизація. В сучасних умовах найпопулярнішою є схема передачі майна комунального підприємства як цілісного майнового комплексу в концесію [11].

2. *Державні субсидії.* За результатами 2011 року фінансування програм Міністерства регіонального розвитку та будівництва в житлово-комунальному секторі було виконано на 76,7%, в тому числі три проекти не були профінансовані повністю. За 6 місяців 2012 року із запланованих у Держбюджеті на цей період 1468,9 млн.грн. було виділено лише 282,67 млн.грн [12], що свідчить про неможливість використання державних коштів у стабілізації фінансового стану підприємств ЖКГ.

Структура інвестицій в основний капітал за рахунок Держбюджета та інших джерел наведена в таблиці 2 [складено на основі 8, с. 25-26] .

Таблиця 2 – Інвестиції в основний капітал у 2011 р. за видом економічної діяльності "Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води"

Вид діяльності	Освоєно інвестицій в основний капітал, тис.грн.	В т.ч. за рахунок	
		держбюджету, %	інших джерел, %
Виробництво та розподілення електроенергії	17324476	2,85	97,15
Виробництво та розподілення газу, в.т.ч.:	958743	12,47	87,53
виробництво газу	9225	0,00	100,00
розподілення та постачання газу	948822	12,60	87,40
Постачання пари та гарячої води	972944	6,56	93,44
Збирання, очищення та розподілення води	1147804	31,93	68,07
Разом	21362014	2,57	97,43

3. *Емісія цінних паперів.* Як зазначалося вище, акціонерна форма здійснення діяльності житлово-комунальних підприємств не є поширеною, тому використання зазначеного шляху залучення фінансових ресурсів також не є ефективним.

Можливості використання позикових фінансових ресурсів:

1. *Довгостроковий банківський кредит.* Середньозважена відсоткова ставка за кредитами, наданими нефінансовим корпораціям, за даними НБУ [13], у серпні 2012 р. складала у національній валюті 19,5%, в іноземній – 8,6%. В тому числі для підприємств за видом діяльності «Виробництво та розподіл електроенергії, газу та води» відповідно 18,4% та 7,2%, що, на нашу думку, є доволі високою ціною за користування банківськими ресурсами.

Однак слід врахувати позитивний досвід в цій галузі, наприклад, кредитної лінії наданої ПАТ «Альфа-Банк» Вінницькій міській раді на реконструкцію доріг у 2006-2008 рр. Інструмент запозичення виявився вигідним, оскільки собівартість робіт значно зросла, наприклад, вартість тони асфальтобетону збільшилась майже вдвічі, додаткову економію надала відсутність ямкового ремонту на нових дорогах та розміщення на депозитних рахунках коштів, що тимчасово не використовувались. В цій ситуації слід зазначити, що для отримання кредиту підприємство ЖКГ має бути відносно фінансово стабільним, а також отримати підтримку у виді гарантії від міської чи обласної ради [14]. Тобто рішення про використання довгострокового банківського кредиту в якості джерела залучення фінансових коштів має прийматися безпосередньо з огляду на поточний фінансовий стан підприємства, а також можливості його співпраці з органами держуправління.

2. *Міжнародні позички та гранти.* На початок 2012 року Міністерство регіонального розвитку та будівництва України налагоджено співпрацю з наступними міжнародними організаціями:

Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) – проект «Розвиток міської інфраструктури» вартістю 140 млн. дол. на стадії реалізації та ініціація проектів у галузі водопостачання, водовідведення, теплопостачання та поводження з твердими побутовими відходами загальною вартістю 700 млн. дол.

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) – проект «Програма інвестицій та розвитку системи водопостачання та очищення міста Запоріжжя» на стадії завершення загальною вартістю 28 млн. дол.

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) – проект «Розвиток системи водопостачання та водовідведення в місті Миколаїв» на стадії реалізації (15,54 млн. євро); заплановано залучення коштів на проекти у галузі

зі водопостачання, водовідведення, тепlopостачання загальною вартістю 200 млн. євро.

Північний інвестиційний банк (ПІБ) – проект «Встановлення анаеробної споруди для ЛКП «Львівводоканал» на стадії ініціації (11 млн. євро).

Північна екологічна фінансова корпорація (НЕФКО) – заплановано залучення кредитних коштів для 10 міст України у рамках програми «Демо-Україна» на проекти у галузі тепlopостачання загальною вартістю 4 млн. євро.

Німецька установа для відбудови (КФВ) – проект «Покращення водозабезпечення м. Чернівці» (15 млн. євро) та проект «Утилізація твердих побутових відходів у м. Кременчук» (35 млн. євро) на стадії ініціації.

Загалом інвестиційний портфель з пропозицій, спрямованих на міжнародне співробітництво, складає 123 проекти загальною вартістю 6659,9 млн. грн. [15]. Тобто даний напрямок залучення фінансових ресурсів у галузь ЖКГ є доволі перспективним.

Таким чином, фінансові ресурси підприємств житлово-комунального господарства України можуть бути сформовані за рахунок власних коштів, залучених або позикових. Згідно проведеного аналізу, найменш перспективним є використання власних ресурсів, отримання державних субвенцій та емісія цінних паперів. Залежно від економічних умов та фінансового стану підприємства можливим є отримання довгострокового банківського кредиту. Найбільш пріоритетними на сучасному етапі напрямками залучення коштів є інвестування галузі, в т.ч. за рахунок розвитку механізмів державно-приватного партнерства, а також отримання міжнародних позичок та грантів. Визначення перспектив підвищення інвестиційної привабливості підприємств житлово-комунального господарства України є предметом подальших досліджень.

1. Бражнікова Л.М. Стратегічне управління фінансовою діяльністю підприємств ЖКГ: автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04 / Л. М. Бражнікова / "ДВНЗ "Приазов. держ. техн. ун-т". – Маріуполь, 2011. – 36 с.

2. Ореховська О.В. Регулювання розвитку міста через вдосконалення інвестиційного забезпечення житлово-комунального господарства: автореф. дис. ... канд. екон. наук / О.В. Ореховська / Луц. нац. техн. ун-т. – Луцьк, 2009. – 20 с.

3. Чиж В.І. Інформаційне забезпечення управління затратами підприємств житлово-комунального господарства: Автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.06.01 / В.І. Чиж / Східноукр. нац. ун-т ім. В.Даля. – Луганськ, 2006. – 31 с.

4. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: [навчальний посібник] / А.П. Дука. – К.: Каравела, 2008. – 432 с.

5. Фінансово-економічні показники підприємств ЖКГ станом на 01.01.12 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://minregion.gov.ua/index.php?option=com_k2&view=

[item&id=1357:%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D0%B5%D0%BA-%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%-D0%BD%D1%96-%D0%BF%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%BD%D0%B8%-D0%BA%D0%B8&Itemid=166&lang=uk.](#)

6. Промисловість України у 2007 - 2010 рр.: [статистичний збірник] / Державна служба статистики України. – К.: ТОВ «АвгустГрейд», 2011. – 306 с.

7. Савенко А.Ю. Організаційно-економічний механізм встановлення тарифів на послуги житлово-комунальних підприємств: Автореф. дис. ... канд. екон. наук / А.Ю. Савенко / "ДВНЗ "Приазов. держ. техн. ун-т". – Маріуполь, 2011. – 20 с.

8. Капітальні інвестиції в Україні за 2011 рік: статистичний бюлетень – К.: Державна служба статистики України, 2012. – 43 с.

9. Тепловий удар по енергоефективності [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.eu.prostir.ua/files/1340105173297/brif_Energy%20Efficiency_UKR%20\(1\).pdf](http://www.eu.prostir.ua/files/1340105173297/brif_Energy%20Efficiency_UKR%20(1).pdf).

10. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=36525.

11. Димченко О.В. Житлово-комунальне господарство в реформаційному процесі: аналіз, проектування, управління: монографія / О.В. Димченко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2009. – 356 с.

12. Стан фінансування за бюджетними програмами Мінрегіону [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://minregion.gov.ua/images/findep/fin_Ipivr_2012.pdf.

13. Кредити, надані депозитними корпораціями (крім Національного банку України) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/files/3.3-Loans.xls>.

14. Волосевич М. ЖКГ дорожче за гроші [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://jkg-portal.com.ua/ua/publication/one/zhkg-dorozhche-za-grosh-28510>.

15. Хуснутдінов О.Я. Роль Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України в реалізації міжнародних проектів у житлово-комунальній сфері [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://derzhava.in.ua/Lists/2/Attachments/1833/Khusnutdinov_O.Y.pdf.

Отримано 02.10.2012

УДК 332.145:58

В.В. КОНЕНКО, канд. екон. наук

Харьковская национальная академия городского хозяйства

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА ЦЕНООБРАЗОВАНИЯ НА ГАЗ

Выделены этапы разработки матрицы ценовых стратегий. Дана оценка конкурентной позиции потребителей на различных сегментах рынка. Сформирована матрица ценовых стратегий, которая является новым подходом к определению цен на газ, и предстает собой агрегированный комплекс аргументированных предложений по выбору методов ценообразования на газ в условиях отказа от государственного их регулирования для каждой группы потребителей.

Виділено етапи розробки матриці цінкових стратегій. Дана оцінка конкурентної позиції споживачів на різних сегментах ринку. Сформована матриця цінкових стратегій, яка є новим підходом до визначення цін на газ, і є агрегованим комплексом аргументованих пропозицій щодо вибору методів ціноутворення на газ в умовах відмови від державного їх регулювання для кожної групи споживачів.